

Didaktik Jan Samohýl o vzdělávání v plenéru

11.6.2024 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Ve dnech 11. a 12. června se v malebné obci Svatý Jan pod Skalou nedaleko hradu Karlštejn uskuteční dvoudenní Letní škola pro středoškolské studenty, kterou organizuje Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci s Muzeem paměti XX. století.

Místo nebylo zvoleno náhodně, neboť v bývalém klášteře byl jeden z nejhorších komunistických lágrů 50. let minulého století u nás. Cílem vzdělávacího programu je seznámit současnou mladou generaci s totalitními praktikami a komunistickými tábory nucených prací. Obsahem Letní školy pro studenty budou přednášky, aktivní práce s pracovními listy, diskuze nad tématem života mucků a komentovaná prohlídka lomu Velká Amerika včetně trestaneckého tábora přezdívaného Český Mauthausen. Hlavním garantem dvoudenní „školy“ je **Jan Samohýl**, odborný didaktik **Ústavu pro studium totalitních režimů**. Na organizaci „svatojánských setkání“ se podílí již několik let.

Proč právě Svatý Jan pod Skalou?

Ačkoli se na to občas zapomíná, v této obci nedaleko Berouna, v bývalém benediktinském klášteře, byl jeden z nejhorších komunistických táborů nucených prací a věznice, následně 30 let zde byla policejní škola v rámci Státní bezpečnosti a archiv Ministerstva vnitra. Zároveň je to krásné místo v Českém krasu nedaleko Prahy a studenti mohou spojit vzdělávání a společný pobyt v přírodě.

Co je nyní v bývalém benediktinském klášteře?

V současné době je zde pedagogická VOŠ, což nám umožňuje využít školní prostory a veškeré zázemí i pro naše gymnazisty z Dopplerova gymnázia z Prahy, kteří se do letošní Letní školy přihlásili.

Svět věznic a lágrů, 50. léta minulého století v Československu... Jak tato témata současná mladá generace vůbec zpracovává?

Téma jistě není snadné, ale přesto se studenti o naši totalitní minulost zajímají. Důležité je zaujmout jejich pozornost pomocí aktivizačních metod, jen přednášky by úspěch neměly.

Je obsah srovnatelný například s tématem holokaustu a koncentračních táborů?

Každé téma, každý lidský příběh spojený s utrpením, bolestí a nespravedlností je obtížně sdělitelný. Domnívám se, že je to zásadně důležité i v dnešní době. Svoboda není samo sebou, a to není fráze.

Na středu je plánována projektová hodina. Co to obnáší?

Studenti dostanou podklady a v pracovních skupinách s pomocí internetu řeší jednotlivé tematické úkoly. Součástí bude zpětná vazba a diskuze k tématu.

Gulag - těžké téma ...

To ano, ale rozhodně bych studenty nepodceňoval. Myslím, že sami dobře chápou důležitost reflexe tohoto historického období.

Pracujete při těchto seminářích s umělou inteligencí?

Zatím ne, ale je to důležitá výzva.

Je podle vás „AI“ v současné době přeceňovaná?

Myslím, že ne. Já se na nové výzvy těším, protože AI může zásadně změnit edukaci – zpracovávání témat či zajišťování informací, ale invence, pochopení, interpretace a uchopení tématu zůstanou na studentech a žácích. Musí se přizpůsobit přístup pedagogů a změnit formy hodnocení.

Na nedávné konferenci v Českých Budějovicích jste měl zajímavý příspěvek o úrovni znalostí dějepisu na školách...

Zpráva České školní inspekce (ČŠI) prezentovaná na podzim loňského roku zřetelně ukázala na nízkou úroveň znalostí studentů a žáků dějin 20. století naší země. Sociologického šetření se zúčastnilo na 26 tisíc žáků a studentů z 353 škol a jeden tisíc pedagogů. Výsledkem je mimo jiné informace, že jen 14 % učitelů se ve svém výkladu dostane do současné doby. Polovina všech zúčastněných žáků byla hodnocena minimální úrovní vědomostí. V samotném výkladu látky převládá frontální výuka a jen 10 % pedagogů používá modernější aktivizační metody. Dvě třetiny učitelů se neúčastní dalšího vzdělávání pedagogů. Právě DVPP, dlouhodobé projekty, lepší rozložení plánu dějepisného učiva, ale také využívání materiálů externích institucí jsou témata, které doporučuje ČŠI ke zlepšení situace výuky dvacátého století.

Co se z těch čísel vyplynulo?

Že instituce, jako například Ústav pro studium totalitních režimů, jsou zásadně důležité pro efektivitu výuky, a že si to dobře uvědomuje i Česká školní inspekce.

Čísla však nenaznačují úplně skvělou perspektivu. Čím to podle vás je?

Je to realita. Je ale potřeba objektivněji říct, že učitelé jsou přetíženi. Nemají čas na další vzdělávání, ale i téma táborů nucených prací je zastoupeno v učebnicích a v jiných edukačních materiálech spíše stručně. Nehledě na to, že v deváté třídě se toto téma probírá až po přijímacích zkouškách na střední školy, čímž i pozornost žáků klesá. Pro nás, kteří pracujeme ve vzdělávání, je to podstatná výzva.

Nehrozí pak, že dějepis - jako samostatný předmět - časem zcela zmizí z osnov? ... A i kdyby?

Historia magistra vitae. Snad to takto je a bude. Jak už jsem řekl, osobně nevěřím, že by dějepis zmizel ze školních rozvrhů. Ale možná se trochu hrozím představy, že příští generace bez historických znalostí mohou být náchylné k politické manipulaci.

Děkuji za rozhovor a přeji nám budoucnost, která nespolyká vlastní minulost...

<https://www.ustrcr.cz/rozhovor-s-janem-samohylem>